

בעזרת ש"ת
שיעור נ"ח

מהדורה
שלישית

שיעורי
הלכה ישרה

הלכות פסח [ב']
ער"פ שחל בשבת - פסח - ליל הסדר

לא ללמוד בשעת התפילה וקריאת התורה

מועדים לשמחה

ושמרת את החוקה הזאת למועדה מימים ימימה (שמות י"ג י').
בכל שנה בעת שאנחנו בני ישראל מקיימים מצות הבורא ברוך הוא, ושאר
מצוות התלויות בה, אזי נתעורר עלינו בחסדו הגדול הארה גדולה, כמו שהיה
לאבותינו בשעת יציאת מצרים הארה גדולה מאוד בשכר המצוות שקיימו.
כמו כן גם אנחנו מבני בניהם כשאנחנו מקיימים המצוות אז אנחנו
מקבלים ג"כ הארה שהיה לאבותינו בפסח.
ולכן אנחנו אומרים בפסח זמן חירותינו, כי מתעורר עלינו כך זמן
חרות כפי מעשינו הטובים וקיום מצוותינו.

(קדושת לוי)

דיני ערב פסח שחל להיות בשבת

שחרית ערב שבת:

- א. ביום ערב שבת אומרים 'מזמור לתודה' ולמנצח יענך' (ואין לגזור אטו שאר שנים).
- ב. מבערים ושורפים את החמץ בתחילת שעה ששית – סוף זמן ביער חמץ (תמ"ד מ"ב ט'), וכן מותר לאכול בשנה זו גם אחר שריפת חמץ (ביה"ל ד"ה ומשירין).

מלאכות בערב שבת:

- ג. בשנה זו מותר כל היום בכל מיני מלאכות, ובפרט כיבוד הבית, תיקון בגדים (אפילו בשכר), נטילת צפרניים וצחצוח נעליים לכבוד יום טוב.

הכנת הסדר – ערב שבת

- א. הכנת הסדר – בשנה זו יעשה כל הכנות של הסדר בערב שבת, משום שאסור להכין שום דבר משבת ליו"ט.
- ב. גרות יו"ט: יכין פתילות (קניטין) לגרות שמן, וכן גרות ארוכים – 'מה נשתנה ליכט' עבור ליל הסדר, שזה גם רמז לנס שבילילה ההוא במצרים היה אור מאיר כל הלילה (ויגד משה, מדר"י אסאד), גם יכין הלעקטער שיהא דולק משך כל הסעודה.

ב

חֶסֶל סְדוּר פֶּסַח פְּהִלְכְתוּ כְּכֹל מִשְׁפָּטוֹ וְחֻקְתוֹ

ג. בלעכלעך: יכין הבלעכלעך מערב יו"ט על ב' ימים, שלא יצטרך לעשות ביו"ט תיקון כדי שהגרות יתאימו (אריינפאסן) בתוך הלייכטער, ויכול אז להגיע לאיסור 'מתקן מנא' או 'מכה בפטיש', כמו"כ יזהר שלא ידביק ביו"ט הגרות בבלעכלעך ע"י אש (ממרה), וכן לא ישפושף (אפרייבן) הגרות כדי שייכנסו לבלעכלעך (מחתך).

ד. יין לסדר: מצוה להדר אחר יין אדום, אבל לנשים או לקטנים לא צריך יין, וכן מי שאינו סובל יין – מותר במיץ ענבים (Grape Juice), ויש להדר לערב חצי יין עם חצי מיץ ענבים או עכ"פ כשליש יין ושני שלישים מיץ (ע"י ס' תע"ב מ"ב דרשו 34).

ה. להאדים היין: הרוצה להאדים יין לבן לכתחילה ביו"ט, יתן יין הלבן בתוך האדום.
ו. כוס לסדר – שיעור רביעית: שיעור הכוס לכתחילה הוא oz 5.29, וזהו 150 גרם, ולמי שקשה – יו"ט 3 oz זהו 86 או לפחות 75 גרם (ראה אוצ"ה דף קצ).

ז. כרפס: יכין איזה מין ירק שרוצה, אפילו מבושל, כדי לברך 'בורא פרי האדמה' ולהוציא המרור.

ח. מרור: חסה (לעטעס, Lettuce), חריין, חזרת וכו', ויקח מהכשר טוב או יבדקם הדק היטב בערב יו"ט ע"י אור הלעקטער, כדי שלא יקיים מצות עשה דרבנן של מרור (כהיום), ולהיכשל ח"ו על כמה לאווין באכילת תולעים, ודע – שצבע התולעים הוא בדר"כ כצבע העלין (הבלעטער).

ט. חרוסת: תפוח – זכר לתחת התפוח עוררתך. שקדים – הקב"ה 'שוקד על הקץ'. אגוזים – זכר לטיט, וצריך לטוחנן ולערבבם אח"כ. קינמון (Cinnamon) – זכר לתבן. יין – זכר לדם. ויש נותנים גם בארן (Pears), זאנגוויל ואינגבער.

י. מי מלה: יכול לעשות ביו"ט (רב תע"ג ס"ט), אבל אם חל בשבת – יעשה רק מעט לפי הצורך, וגם לא ישים ב' שלישי מלה עם מים.

יא. זרוע: לוקחין זרוע שנצלחה ע"ג הגעז (Gas) דווקא (שערים מצוינים), ויכול לצלות זרוע מבושלת (עפ"י שיטת ט"ז ד' מ"א ח), ויש לוקחים זרוע בהמה (פולקע), ויש לוקחים פליגל מעוף.

יב. שכח לצלות מערב יו"ט: שכח לצלות מערב יו"ט, יצלה ביו"ט, אבל צריך אז לאכול ממנו בבוקר ביום א' ביו"ט ולא בלילה, דאין אוכלים צלי בלילה, וגם לא למחרת ביום ב' – משום 'הכנה' (הרב סכ"א).

יג. ביצה – צולים או מבשלים, ומותר לאכול ביצה צלויה בלילה (ס' תע"ו ס"ג).

סתומות (Fillings) בשיניים:

יד. לכתחילה יגעיל השיניים בערב שבת – ע"י הדחת פיו במים חמים כמה שיכול לסבול, ואח"כ לא יאכל או ישתה חמין חמץ עד פסח.

❖ אם לא הגעיל, יכול גם להדיח פיו בשבת (ער"פ) ואין בו דין 'תיקון' (עיי' מנח"י ח"ח ס' ל"ז תש' והנהג' ס' ז' ועיין אוצר הלכות אב כב).

אכילת מצות:

טו. יו"ט שאפילו בשנה זו אין אוכלים מצה בער"ש (כמו בכל ער"פ – אפילו להאוכלין מר"ח ניסן) וגם לא קטנים המבינים בסיפור יציאת מצרים (מובא בפסק"ש ס' תמ"ד אות ט' בשם כמה פוסקים).

כַּאֲשֶׁר זָכִינוּ לְסֵדֶר אוֹתוֹ כֵּן נִזְכָּה לַעֲשׂוֹתוֹ

מאכל חמץ:

טז. אין לבשל מאכלי חמץ לשבת זו, שאסור אח"כ להזיח כלי חמץ בשבת (שלא לצורך השמישין).

- ❖ אבל מותר לבשל בכלים שזורקים לאשפה (בעקעלעך אלומיניום, ויחמם ע"ג סטאוב או פלאטא של חמץ), ויזרוק אותם קודם זמן איסור לרחובה של עיר, ובמקום שאין עירוב – יזרוק ע"י גוי (ש"ע ס"ג).
- ❖ לאלו שהגעילו השיניים בערב שבת, לא יאכלו מאכלי חמץ חמין.
- ❖ אם השתמש בשבת בכלים רגילים של חמץ, יקנחם (אפווישן) או ידיחם מעט, וע"י גוי ידיחם יותר (רמ"א ס"ב מ"ב י"ד) (ואם אינו יכול לנקותם, ישפוך עליהם בליטש וכדומה לפגמם (וע"י אוצ"ה אות יט).

לערות מכלי פסח לכלי חמץ:

- יז. אין לערות (ארײניגסן) מכלי פסח לכלי חמץ (כי 'ניצוק' מחבר הבליעות מכלי חמץ שלמטה לכלי פסח שלמעלה), ואם צריך לכך, יש כמה עצות:
- ❖ יערה לתוך כלי פלאסטיק וכדומה (דיספאוזעבל).
 - ❖ ימתין עד שלא יהא יס"ב (הייס).
 - ❖ יערה לתוך כלי חמץ שאינו 'בן יומ' (ע"י א"ר סי' תנ"א סק"מ, כף החיים סוס"ק רל"ז, אוצ"ה טו).
 - ❖ או יערה מכלי פסח לכלי אחר של פסח, ומשם לכלי חמץ (פרמ"ג).

השולחן והחדר בשבת ער"פ:

- יח. יניח על השולחן מפה מפלאסטיק (דיספאוזעבל) כדי לזרקה אח"כ.
- יט. לא יניח הגרות (לייכטער) על הפלאסטיק, ואם שכח יכול להסירם ע"י גוי או באחורי ידיו (כלאחר יד).
- כ. לא יאכל החמץ במקום שיש קארפעט – כדי שיוכל לנקות אח"כ מפירורים, וקארפעט שיש שם פירורים – ישתמש בבעזעם כדי לנקותם, ולא ישתמש בקארפערט סוויפער אלא ע"י גוי.

דיני שבת – ערב פסח

צירוף מצה ללחם משנה:

- ❖ מותר לצרף מצה ללחם משנה, אבל יניח המצה בניילון (פלאסטיק) כדי שלא תיגע בחמץ.
- ❖ ולא ישתמש עם מצת ערב פסח שמוחדת עבור ליל הסדר, אך אם אין ברירה, מותר (וע"י פרמ"ג א"א סק"א, אבל עיין בדע"ת).

השכמה בשבת לשחרית:

- ❖ בשבת מקדימים זמן תפלת שחרית, כדי שיוכלו לאכול סעודת שבת קודם סוף זמן אכילת חמץ.

- ❖ מי שנאנס ואין לו שהות להתפלל שחרית לפני סוף זמן אכילת חמץ, יאמר ברכת השחר, ברכת התורה, ברוך שאמר, אשרי, נשמת, ישתבה, ברכת קר"ש, שמו"ע ויאכל פת כביצה לפני סוף זמן.
- ❖ ואם אין לו זמן גם לזה, אסור לאכול לפני תפילת שחרית, אלא יקדש אחר שחרית וישתה שני רביעיות יין (משום קידוש במקום סעודה), ויאכל דגים, בשך ופירות.

שינוי מקום באמצע הסעודה:

- ❖ לכתחילה צריך לקדש ולאכול הסעודה במקום אחד (סי' רע"ג ס"א).
- ❖ אבל הרוצה לקדש במקום אחד ולאכול הסעודה בחדר אחר, מותר – אך בתנאי שהיה כן בדעתו בשעת קידוש (שם במש"ב).
- ❖ אם מקדש בחצר או בבית אחר, צריך עכ"פ שיוכל לראות משם מקום הקידוש (שם).

אכילת שאר מאכלי הסעודה בלי ברכה:

- ❖ מותר לאכול שאר מאכלי הסעודה בלי ברכה – אפילו שכבר סילק ידו מן פת, ואינו רוצה לאכול עוד ממנה (מצד האיסור), וימשיך עם שאר המאכלים אפילו לאחר זמן אכילת חמץ (רוב פוסקים, ועי' נטעי גבריאל בסוף הספר).
- ❖ ויברך ברכת המזון במקום הראשון, וכשיש מניעה בזה יברך במקום שיוכל לראות מקומו הראשון (מ"ב סי' קפ"ד ס"א).
- ❖ י"א שישמור כל הסעודה בזמן שעדיין יכול לאכול חמץ, ויאכל עוד קצת פת לפני ברהמ"ז, אפילו בחדר אחר (עי' מנח"י ח"ו מ"ט, ועי' פסק"ת תמ"ד ט').

ניקוי השיניים והפה:

- ❖ אחרי האכילה ינקה פיו ושיניו (ציינער) ע"י קיסמי שיניים (Toothpicks).
- ❖ לא ישתמש עם בראש (Brush) רגיל, אלא בבראש (Brush) מיוחד לשבת שהשערות אינן צפופות ואינן מחזיקות מים בתוכן (עי' שש"כ), וכמו"כ בלא משחת שיניים (Toothpaste), ולא ישתמש באותו בראש (Brush) בפסח.
- ❖ מי שלא עשה הגעלה מער"ש, או שעשה אבל אח"כ הכניס לפיו מאכל או משקה חם, יכול להדיח בפיו במים חמים כפי מה שיוכל לסבול.

ינער בגדיו:

- ❖ ינער בגדיו מפירורים (בלי לנקותו ולהרטיבו במים), וכן בקיפולי (קנייטשן) מכנסיים וכו', ואם יש לו בגדים בשביל פסח, יניח הבגדים שאכל עמם במקום שאין משתמשים שם לבגדי היר"ט.

ביטול החמץ:

- ❖ יבטל החמץ ויאמר 'כל חמירא' כמו בכל ער"פ קודם סוף זמן ביער חמץ, הוא וכל בני ביתו ובלשון שמבינים.

סעודה שלישית:

- ❖ יקיים של"ס עם פירות, בשר ודגים, או בשתיית יין (תהל"ד ס' רצ"א, שש"כ נ"ו הע' כ"ו), ומזמרים זמירות של שבת, אבל לא יאכל הרבה כדי שיאכל המצות בתיאבון לבילי הסדר.
- ❖ מי שמחלק הסעודה לפני סוף זמן כדי לקיים 'שלוש סעודות' יברך ברהמ"ז, יפסיק מעט בהליכה או בדברי תורה, ואז יטול ידיו שנית ויברך על נט"י – אם אוכל כביצה, ויברך המוציא – אפילו בכזית (נט"ג שם).

ניקוי הבית:

- ❖ יזרוק מפת הפלסטיק לאשפה, ויכבד (אויסקערן) מקום האכילה וכל מקום שאכל, כגון בפרוזדור.
- ❖ אין לחשוש מחמץ שנדבק על הריצפה, אבל הרוצה לנקותו – לא ישתמש עם מאפ (Mop) ולא יסחוט שמאטע, אלא ישפוך עליו מים, ויקנה באופן רפוי עם שמאטע מיוחד לכך, או עם געפקינס (אבל יזהר שלא לסחוט).
- ❖ יזרוק החמץ לרחוב – בעיר שיש בה עירוב, או ע"י גוי במקום שאין בה עירוב, ואם יש רק מעט חמץ, ינערם בתוך בית הכסא.
- ❖ שינה בשבת ער"פ: מצוה לישון קצת בערב יו"ט, אנשים נשים וטף, כדי לקיים מצוות הלילה בשלימות (מטה משה ס' ת"ד; ספר מנהגים מהר"א טירנא אות ע"ב).
- ❖ אבל לא יאמר כן בפיו, וכן לא יזוז הילדים לילך לישון 'כדי להיות נעורים בסדר'.
- ❖ לבישת בגדי יו"ט – י"א שסמוך לערב לא ילבש לעצמו או לילדים בגדי יו"ט, משום 'הכנה', אלא ילבשם באמצע היום, או כשכבר וודאי ליל יו"ט (כפה"ח ס' תקכ"ט, וכן איש חי מובא בפסק"ת), ויש מתירים בכל אופן – אלא שלא יאמר שלובש אותם לכבוד יו"ט (עי' שש"כ בדין הכנה לימודים בשבת, וכמ"כ כאן).

דיני זהירות בהג הפסח

- א. תכשיטים: אשה לא תענוד תכשיטיה וכן השעון יד (האנט זייגער) בשעת הכנה ועסק בקאך (Kitchen), וה"ה בעת האכילה – אא"כ ניקתה אותם והגעילתם לפני פסח, ולא מספיק אם ניקתה אותן בלבד, ואפילו ע"י דבר הפוגם (Windex, Ammonia).
- ב. סינון מים: ישתמש אך ורק במים שיש סינון כשמאטע וכיו"ב על הקראן (Faucet), ואפשר להגעיל הפילטער של הקראן (בלי הוואטע) (ס' תס"ז מ"ב ס"ז).
- ג. בישול לפני יו"ט: כל הסינון צריך רק כשכבר הגיע זמן יו"ט, אבל בכל התבשילים שמבשלים לפני יו"ט, לא צריך סינון או מים מוכנים (Water-Spring).
- ד. מים: הרבה נוהגים להכין מים בכלים מערב יו"ט כדי לשתות ולבשל מהם ביו"ט, כי כך יחול דיני ביטול מערב פסח אם נמצא שם משהו חמץ, בפרט היום שבנקל אפשר להכין ספרינג וואסער (Spring Water, Soda) וכיו"ב, אבל להדחת כלים, אין צורך להכין (מעדני שמואל ס' ק"ז, מנח"י ח"ז ל, וע' מ"ב תמ"ז ל"ה).
- ה. ספרים וסידורים: שמונחים בין פירווי חמץ כל השנה, לא ישתמש בהם – אא"כ

בדק כל דפי הספר (מדין ביעור פירורי חמץ בפסח, וגם שמא יבוא לאוכלם) (הז"א קט"ז ס"ק י"ט, הגרש"א, ע' דרשו ת"מ"ט).

❖ ולא מספיק אם מנקה הכיסוי (Cover) או מנער הספר, וזה מוכח במציאות, וכן לא יניחם על שולחן בלי הפסק מפה או נייר, וכדאי לקנות סידורים מיוחדים לכבוד פסח.

ו. כלי מאכל שנפל: כלי קר ומאכל קר שנפלו על הארץ, אם שייך – יישטפו היטב, ויש המקלפים (אפ-שיילן) המאכל, אבל כלי חם ומאכל חם, וכן מצה אפילו קרה – שנפלו על הרצפה, לא ישתמש בהם.

ז. פירות וירקות: נוהגין שלא לאכול שום פרי או ירק בלי קילוף (אפשיילן) (עפ"י מ"א תס"ז, א"א בוטשאטש תמ"ז בדין ביטול ביצים).

ח. חפצים על השולחן: לא יניח על השולחן שאוכל עליו – משחקים (Toys, Games) שנמצאים על הרצפה, וכן לא יניח שם שום דבר בלי ניקוי, כגון בקבוקים מהחנות.

ט. שריית מצה (געבראקס): המנהג שלא לאכול מצה שרויה במשקה, ולכן לא יחזיק או יעביר מצה מעל המאכל, ויש לייחד כלים מיוחדים עבור שריית מצה לילדים, או כלים מפלאסטיק (Disposables).

י. בישל מאכל בכלי חמץ לפני פסח: א. אם הכלי אינו 'בן יומ', מותר המאכל אפילו בפסח (עפ"י רמ"א ס' תמ"ז ס"ב, וס"ד, ומ"ב כ"א, ושעה"צ קנ"ב). ב. אם הכלי 'בן יומ', אסור, אבל יכול להצניע הכלי והמאכל על לאחר פסח (הרב תמ"ב ס"ח, מש"ב שם ס"ק א').

קטניות

א. קטניות: גם ער"פ אין אוכלים קטניות מסוף זמן אכילת חמץ (ח"י סק"ב), ובשעת הצורך, יש להתיר קטניות בער"פ (פרמ"ג תמ"ד א"א ב').

❖ ובמקום אונס כגון חולה, מותר אפילו בלי התרת גדרים (דג"מ יור"ד ר"ד, וע' באוצ"ה תנ"ג אות ו').

ב. קטניות בווייטאמין: כשיש צורך בדבר, מותר, אבל בתרופות (Medicine) מותר בכל אופן.

ג. קטניות בשעמפו, קריעם (Cream), זייף, קאסמעטיקס – מותר (עי' ס' ק"ז פ"ח ד' באה"ט ג' בדין רחיצה בטריפה).

ד. כלי קטניות – שמשמשים עבור תינוקות הצריכים לכך, לא יחזיקם בקאך או בכיור (סינק) יחד עם שאר כלים.

זיך מישן

א. גדר זיך מישן – כל מיני מאכל ומשקה פתוחים (אפגענע) שעסקו בהם ידיים או מאשינען שלא מהבית שלו, או בחנות ובית חרושת (פעקטארי), הרי זה נקרא זיך מישן.

❖ מוצרים פתוחים המקובלים: כל המאכלים הפתוחים המקובלים להיתר, כגון מצה, יין, שמן, חלב, מאכלי חלב (Dairy Products) – וכל אחד מנהג אבותיו בזה, וכן קאווע, טיי, מלח, צוקער, קמח של תפ"א (Potato Starch), כל אלו אפילו הם פתוחים – מקובל להשתמש בהם אע"פ שנעשו בחנות ובבית חרושת (פעקטארי), ובלבד שיהיה עם הכשר מוסמך.

❖ שמן, שמאלץ, דגים וכדומה – 'אל תטוש': כל אחד מנהג אבותיו בידיהם ויש בזה משום 'אל תטוש', ואם משום סיבה צריך לשנות, צריך להתיר גדר.

ב. זמן שמקפידים על זיך מישן – מתחיל בליל יו"ט, אבל בערב פסח – מותר בכל מיני

מאכלים שהם כשר לפסח, וכן באחרון של פסח (עפ"י מחבר תמ"ז ס"ב, ועי' פסק"ת תס"ז סוסק"י).

אפיית מצות – ערב שבת

א. אפיית מצות: יאמר 'לשם מצות מצוה', ואין הכוונה שעושה המצה לשם פסח, אלא ששומר העיסה שלא יחמיץ – 'לשם מצות מצוה' – שתהא נאכלת בערב לקיים 'בערב תאכלו מצות' (או של ז' ימי פסח).

ב. שהיית מצות: לא ישהה כלל בצק בלי התעסקות, ומצוי ביותר במצות על שולחן הרעדלערס, וכ"ש שסמוך לתנור בכל מקום שהוא חם – יזהר מאוד שלא יהיה שם מצות לפני אפייה.

ג. מצות כפולות: פירוש, מצות שנכפלו ונוגעין זו בזו, אבל אם יש אוויר ביניהם – מותר, אבל צריך במקום ההיא קרימת פנים (פארהארטעוועט פון באקן), ואם נגעו זה בזה – צריך להסיר כדי נטילה, בערך אינטש (2.24 ס"מ) – ואפשר לזרקו בבית הכסא, ומותר אפילו אם אין ס' נגדו בכל המצה.

ד. לשלם בעד מצות מצוה: ישלם על מצות מצוה כדי שיהא שלו מה"ת, ואם לא שילם – לא יצא יד"ח (בפרט אם המוכר או גבאי החבורה צריכים את הכסף או שגילו דעתם שצריך כבר לשלם) (סי' תנ"ד מ"ב ט"ו).

❖ גם אם הסכימו לתת בהקפה (בארג), אבל אחר יו"ט מדחתו מלשלם, אינו יוצא למפרע (חר"מ סי' צ"ט ט"ו).

ה. חלה: ייזהר לבדוק אם לקחו חלה מהמצות וממה שנאפה ער"פ.

ליל הסדר

א. הדלקת הנרות: זמן עשיית הברכה – יש דעות מתי לברך ביו"ט, אם כמו בשבת אחר ההדלקה, או לפני ההדלקה.

ב. מדליקים (בשנה זו – כולם) לפני הסדר: יכוונו לצאת בברכת 'שהחיינו' שתחול על הנרות ועל מצוות היום: מצות, מרור, סיפור יצ"מ וכו', ושוב לא יאמרו 'שהחיינו' בעת קידוש ולא יענו עליו 'אמן' (ועי' שבה"ל ח"ג ע"א).

ג. הבדלה – יקנה"ז: בשנה זו עושים הבדלה, וגם נשים יכולות לברך (שש"כ בשם הגרש"א פס"ב הע' כ"ז, שר"ת באר משה ח"ו קל"ו), (וי"א שלא יברכו הנשים ברכת הבדלה, ויגד משה).

❖ 'ברכת מאורי האש' – יכול לקחת שני נרות ויקריבם זה לזה, ונשים לא יברכו ברכה זו (ביה"ל ס"ס רצ"ז).

ד. מחלקים תינוקות: המנהג לחלק לתינוקות אגוזים ושקדים, ועצה טובה ליתן להם ממתקים כדי שישאלו 'מה נשתנה', גם להבטיח להם מתנה באפיקומן כדי שיקשיבו וישמעו כל הסדר.

ה. שתיית הרביעית: א. לכתחילה צריך לשתות בבת אחת כל הרביעית, ובדיעבד רוב רביעית (וכשיעור הל'). ב. בכוס ד' צריך כל הרביעית. ג. בכוס ג' וד' – לא ישתה יותר מכדי אכילת פרס – ב' דקות (מינוט), וי"א ד' או ה', אך ביותר מט' דקות לכו"ע לא יצא יד"ח (רמ"א ס"ט, מ"א ר"א; מחה"ש שם; מ"ב ל' ול"ד).

ו. שתיית הכוס: לכתחילה ישתה כל הכוס או רוב כוס – אפילו מחזיק כמה רביעיות, ולכן מי שקשה לו, יקח כוס קטן המחזיק רביעית אחת (והשיעור כ"ל), ומזה ישתה רביעית, או עכ"פ רוב רביעית בבת אחת.

ז. הסיבה: א. הסיבה היא על צד שמאל, אפילו לאיטר יד (רמ"א ס"ג). ב. ייסב (ואלגענען) רוב גופו וגם ישעין ראשו (לייגן, לענען) על מיטה או כרים (קישענעס) ולא רק הראש, או רק הגוף (מ"ב ז'). ג. מיסב

דווקא על דבר אחר ולא באוויר. ד. מי שאין לו מיטה, יכול לסמוך על כסא אחר. ה. גם יכול לסובב (אויסדריינען) הכסא שלו להצד – אבל הוא בעצמו יישב ישר באופן שצדו השמאלי וראשו ייסמכו על אחורי הכסא, אבל לא יסובב את עצמו עם הכסא כדי לסמוך גבו (רוקן) על הכסא, כי זה נקרא אחור ולא צדו השמאלי (סדר פסח כהל פ"ב י; תש' והנהגות ח"ה קל"ט).

ח. החייבים והפטורים בהסיבה: החייבים – אנשים וקטנים שהגיעו לחינוך, וכן בן אצל אביו, ואם האב רבו – יטול רשות. הפטורים – נשים, תלמיד לפני רבו, אצל אדמו"ר או ת"ח מופלג בדורו אע"פ שאינו רבו (תע"ב ס"ג, ס"ד, ס"ה, ס"ו; מ"א סק"ה ו, ח, י ס"ק ט').

ט. בדיעבד בלא הסיבה:

- ❖ אחר כוס ראשון – זה דין ספק, לכן יכוון לפני קידוש שאם ישכח להסב – שישתה עוד פעם כוס בהסיבה ובלי ברכה.
- ❖ אחר כוס שני – ישתה עוד פעם בהסיבה ובלא ברכה.
- ❖ אחר כוס ג' וד' – לא ישתה שנית (רמ"א ס"ה, מ"א ז' א"ר ז', ח"י י"ד).
- ❖ באכילת מצה – יאכל עוד פעם בהסיבה ובלי ברכה.
- ❖ אחר אפיקומן – לא יאכל שנית אפילו לפני ברהמ"ז (מ"ב ס"ק כ"ב).
- ❖ אחר כורך – לא יאכל שנית (רב תע"ה ס"כ).
- ❖ בכרפס – לא ייסב, אבל יש שכן נוהגים.
- ❖ במרוד – לא ייסב, ואם רוצה – יכול בהסיבה (תע"ה הרב ס"ג, מ"ב א').

י. שתייה בזה המקום קריאה אחר כוס ראשון וקנין שאם בעצמך לשתות שני כוסות, הרי זה כוס אחד משקין שאין משכרין, ואם לא כיוון, מותר לשתות מים או שאר משקים שלאו' חומר מדינה' (תע"ג רב ס"א, ג'). ב. אחרי כוס שני – מותר כמה שירצה. ג. אחרי כוס שלישי – ישתה רק מים (הרב ס"ג). ד. אחרי כוס רביעי – וזהו אחרי האפיקומן, ישתה רק מים או סעלצער (תע"ח ס"א; ערה"ש ס"ג, שערים מצוינים בהלכה ק"ט ק"ז), וכן לצורך גדול – מותר בטיי או קאווע (מ"ב תע"ח סוס"ק א').

יא. חיוב קטן וקטנה: המבין קדושת היום – חייב בקידוש, המבין ב'ציאת מצרים' – חייב בסיפור יציאת מצרים, היכול לאכול כזית בכדי אכילת פרס – חייב באכילת מצה, והם כבני' ז' ע"י רב תע"ב כ"ה).

יב. קטנים משיעור חינוך: המנהג ליתן אפילו כוס קטן פחות מכשיעור לילדים הקטנים משיעור חינוך כדי שישאלו (ח"י תע"א כ"ז).

יג. מגיד, סיפור יציאת מצרים: 'מצות עשה' לספר לילדיו, כדי שיתפעלו מהניסים ולהכניס האמונה בשמו יתברך, ולבן תלמיד חכם יחדש איזה דבר-חידוש והתפעלות, וגם נשים חייבות בסיפור יציאת מצרים, וכן אפילו יספר לעצמו, ויספר מתוך שמחה וגילה בקול נעים ומנגן (רמב"ם ח"מ פ"ז; הרב תע"ב סכ"ה; מ"ב ס"ז; ערה"ש ס"ה; להורות נתן ח"ט סי' ה; סידור יעב"ץ ח"י בשם מהר"ל).

יד. כזית מצה: יש מחלוקת בגודל השיעורים, ובדר"כ – רבע מצה הוא שיעור קטן, והוא בערך אונז OZ. אחד (י"א 15 גרם, ו"א 30 גרם), והלוקח רבע ממצה עליונה ורבע ממצה אמצעית – יוצא חובת כזית למהדרין, וכן נשים או מי שאינו יכול – יוצאים בכרבע (א פערטל) מצה (ראה אוצ"ה דף רנ"ד).

טו. ברכת המצה לאפיקומן: יכוון לפטור בברכתו גם האפיקומן.

טז. כוונה באכילת המצה: יכוון לקיים 'מצות עשה' מה"ת, וגם יכוון הטעם – שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם הקב"ה וגאלם, ולדעת ושיווכח לעיני כולם שהוא המנהיג

העולם.

ז. אופן אכילתה: א. לכתחילה לוקח השתי כזיתים בפיו, ולועסן. ב. יבלע כזית אחת בבת אחת.
ג. מי שאינו יכול, יבלע מעט מעט. ד. או עכ"פ בכדי אכילת פרס, וזה בערך ב' דקות, ד', ה', אך
ביותר מט' דקות – לא יצא יד"ח.

יח. זקן או חולה:

- ❖ יכולים לאכול מצה טחונה דק דק, ויטחנם אפילו ביו"ט, וכשחל יו"ט בשבת – לכתחילה יטחן בערב יו"ט, או בשבת ע"י שינוי.
- ❖ אם עדיין קשה לו, יכול לשתות מים עם המצה.
- ❖ אם עדיין קשה לו, יכול לשרות המצה במים.
- ❖ אם עדיין קשה, ישרה ביין, אבל לא במים חמים כדי שלא יבטל טעם מצה (עי' כ"ז בפוסקים סי' תע"ה).
- ❖ אם אוכל רק כזית אחת בכל הסדר, יאכל הכזית בסוף הסעודה, ויאכל כל המאכלים לפני המצה, ואז יטול ידיו ויאכל הכזית מצה באפיקומן (מ"א תפ"א ס"ק א').

יט. מרוד: יכוון לפטור בברכתו גם המרוד בכורך.

כ. שלחן עורך: מן המובחר לאכול בהסיבה (רמ"א תע"ד; לקוטי מהר"ח ב' פר"ח), אבל מי שלא נוח לו, אינו צריך הסיבה (ויגד משה ע"ר ל), ולא יאכל ולא ישתה הרבה – כדי שלא יאכל האפיקומן באכילת גסה, ואז לא ייצא ידי חובתו.

כא. אחרי האפיקומן: ישתה רק מים או סעלצער (תע"ח ס"א, ערה"ש ס"ג, שערים מציינים בהלכה ק"ט ק"ז), ובצורך גדול, מותר גם בטיי או קאווע, וליל שני קל יותר לגבי זה (מ"ב תע"ח – תפ"א, סוס"ק א').

כב. אכילת מצה ומרור – לפני חצות: יזהר מאד לאכול כזית מצה ומרור לפני חצות, כי לאחר חצות – ספק אם יצא ידי חובתו וגם לרוב הפוסקים אינו יכול לברך (מ"ב תע"ז סק"ו), וכן יקפיד בהאפיקומן, אולם בדיעבד יש לסמוך על המקילין ולברך, עכ"פ כשהזמן מתאחר – ידלג בהגדה.

שנה זו כל ימי חוה"מ תהיו בקיאים בדיני 'חול המועד פסח'

דיינים מומחים משיבים ועונים על שאלתכם כל ימות השבוע

קול

הלכות שבת

האטליין

שבת | יום טוב | חול המועד

929-4 SHABAS

929 - 4 7 4 - 2 2 2

זכור אהנו הא"ש לטוב, זכות הרבים תלו' בו

שמימן שיעור זה בהלכות פסח לטובת הציבור הגדול לזכות

יבחק מדרב"י בן בלוימא שרה

חנה שרה בת בלוימא

זכות הרבים יגן עליהם ועל משפחתם להתברך ממעון הברכות ברוב ברכות ישועות,
אך טוב וחסד ידרפכם כל ימי חייכם, רוב תענוג ונחת דקדושה מכל יוצאי חלצים,
בני חיי ומזוני מיט אלע פירושים, עדי נזכה לאכול מן הזבחים ומן הפסחים בירושלים עיד"ק

יצא לאור ע"י הרב יהודה אליקים מאנהייט - מו"צ בק"ק ברוקלין יצ"ו

הנצחות הערות והארות נא להתקשר - 347-512-9276 - haluchuyeshuru@gmail.com